

POLIITIKAANALÜÜS

Ülevaade valitud COVID-19 kriisi leevendusmeetmetest välisriikides

Viis välisriikides rakendatud meetet

Aprill 2021

Aleksandr Michelson (Praxis), Lenno Uusküla (TÜ), Sten Anspal (CentAR), 2021.

Kontekst

- Käesoleva aruande eesmärgiks on anda ülevaade valitud meetmetest, mida on rakendatud teistes Euroopa riikides COVID-19 epideemiast põhjustatud majanduskriisi leevendamiseks. Käsitletavate meetmete valik on tehtud Eurofondi leevendusmeetmete andmebaasist, lähtudes kriteeriumist, et tegu oleks meetmetega, mida Eestis pole kasutatud, kuid mille kasutamine võiks olla potentsiaalselt huvipakkuv.
- Käsitletavad meetmed olid järgmised:
 - o Eriotstarbeline puhkus töötavatele vanematele (Kreeka)
 - o Töötutoetuse (Eesti kontekstis töötuskindlustushüvitise) toetusperioodi pikendamine (Slovakkia)
 - o Laenumaksepuhkuse taotlemise õiguse laiendamine (Leedu)
 - o Toitlustusasutustes kasutatavad vautšerid (Austria)
 - o Lühiperioodi käibemaksu erisused (Ühendkuningriik, Austria)
- Tuginedes intervjuudele väliseksperptidega, koostati iga meetme kohta kokkuvõte, mis annab ülevaate meetmete sisust, rakendamisest ja hinnangutest mõjudele.

Põhisõnumid

- Analüüsitud meetmete hulgas tuvastati meetmeid, mille rakendamist tasub kaaluda ka Eestis.
- Lõplikud poliitikasoovitused tehakse pärast meetmete mõjude mudelanalüüsi.

Väljaandes sisalduva teabe kasutamisel palume viidata allikale: Michelson, A., Uusküla, L., & Anspal, S. (2021). *Ülevaade valitud COVID-19 kriisi leevendusmeetmetest välisriikides. Viis välisriikides rakendatud meetet*. Poliitikauuringute Keskus Praxis, Tartu Ülikool, Eesti Rakendusuringute Keskus CentAR.

Sisukord

1. Eriotstarbeline puhkus töötavatele vanematele (Kreeka)	2
3. Töötutoetuse toetusperioodi pikendamine (Slovakkia)	8
3. Maksepuhkuse taotlemise õigus (Leedu)	11
4. Toitlustusettevõtete toetamine vautšerite kaudu (Austria)	14
5. Käibemaksu määra langetamine COVID-19 piirangutega seotud sektoritele (Ühendkuningriik ja Austria)	18

1. Eriotstarbeline puhkus töötavatele vanematele (Kreeka)

Meetme kirjeldus	
Nimi eesti keeles	Eriotstarbeline puhkus töötavatele vanematele
Nimi inglise keeles	<i>Special purpose leave for working parents</i>
Nimi kreeka keeles	<i>Άδεια ειδικού σκοπού για γονείς εργαζόμενους</i>
Eesmärk	Kergendada erasektoris töötavate vanemate olukorda koolide ja puuetega laste erikoolide sulgemise ajal ¹ . Meetme vajalikkus avaldus eriti meetme kehtivuse ajal, kui ilmnisid puudused digitaalse hariduse nõuetekohasel ja rahuldaval pakkumisel (e-õppe platvormi probleemne toimimine, õpilastele arvutite mittefinantseerimine, õpetajate ebapiisav ettevalmistus) ² .
Sihtgrupp	Töötavad vanemad standardsetes töösuhetes ³ .
Sisu	<ol style="list-style-type: none"> Eelkooliealiste laste, koolikohustuslike õpilaste (alla 15-aastaste) ja erikoolides käivate laste töötavatel vanematel oli õigus kasutada eriotstarbelist puhkust ajavahemikul 11. märts 2020 kuni 10. aprill 2020 (hiljem pikendati 10. maini 2020 koolide sulgemisaja pikendamise tõttu sama kuupäevani ja siis pikendati veel 12. juunini / 26. juunini / 31. juulini vastavalt õppe-/lasteasutuse tüübile)⁴. Meede taaskäivitus 16. novembril 2020 seoses õppeasutuste sulgemisega⁵. Minimaalne kestus oli neli päeva; iga nelja päeva kohta oli kolm päeva eriotstarbelised ja üks päev korralist puhkust; korralise puhkuse päevad arvestati põhipuhkusest maha; kaks kolmandikku kolme eriotstarbelise päeva kuludest maksis riik ja kolmandiku tööandja⁶. Töötajatel oli õigus eriotstarbelisele puhkusele seni, kuni õppeasutuse tegevus oli peatatud^{7,8}. Puhkust võisid kasutada ainult üks vanem või jagatuna kahe vahel mõlemad⁹. Puhkus kehtis avaliku ja erasektori töötajatele ning tööandja oli kohustatud selle puhkuse andma¹⁰. Vähemalt üks vanematest pidi töötama erasektoris¹¹.

¹ Eurofound (2020), *Special purpose leave for working parents, case GR-2020-11/691 (measures in Greece)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

² Penny Georgiadou and Elena Kousta, Scientific correspondents of INE GSEE (Labour Institute of the Greek General Confederation of Labour). Interview about the COVID-19 measure in Greece “Special purpose leave for working parents / Άδεια ειδικού σκοπού για γονείς εργαζόμενους”. 22. aprill 2020, edastatud e-posti teel.

³ Eurofound (2020), *Special purpose leave for working parents, case GR-2020-11/691 (measures in Greece)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

⁴ *ibid.*

⁵ *ibid.*

⁶ *ibid.*

⁷ Penny Georgiadou and Elena Kousta, Scientific correspondents of INE GSEE (Labour Institute of the Greek General Confederation of Labour). Interview about the COVID-19 measure in Greece “Special purpose leave for working parents / Άδεια ειδικού σκοπού για γονείς εργαζόμενους”. 22. aprill 2020, edastatud e-posti teel.

⁸ RSM International Association. (2020, 27. märts). *Covid-19: Supporting Measures for Greek business and employees due to Covid-19*. <https://www.rsm.global/greece/news/covid-19-supporting-measures-greek-business-and-employees-due-covid-19>

⁹ Eurofound (2020), *Special purpose leave for working parents, case GR-2020-11/691 (measures in Greece)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

¹⁰ *ibid.*

¹¹ Penny Georgiadou and Elena Kousta, Scientific correspondents of INE GSEE (Labour Institute of the Greek General Confederation of Labour). Interview about the COVID-19 measure in Greece “Special purpose leave for working parents / Άδεια ειδικού σκοπού για γονείς εργαζόμενους”. 22. aprill 2020, edastatud e-posti teel.

	<p>5. Eriotstarbelise puhkuse kasutamine ei olnud lubatud ettevõtte tegevuse peatamise korral erakorraliste meetmete tõttu¹².</p> <p>6. Eriotstarbeline puhkus anti vanematele, kui kaugtöö pole võimalik¹³.</p> <p>7. Täiendav säte: erasektori vanematele töötajatele võimaldati 4690/30.05.2020 seadusega lühendatud tööaega 2019.–2020. õppeaastal, nagu see on avalikus sektoris: need töötajad võisid oma tööandjaga kokku leppida, et töötavad vähem tunde kuni 25% ulatuses ilma palka vähendamata, kuid neid tunde teevad hiljem tasa, ilma et sellist tööd peetakse ületunnitööks¹⁴.</p>
Rahaline maht, finantseerija	Riiklikud vahendid ja ettevõtted ¹⁵ . Meetmega ei kaasnenud lisakulusid avalikus sektoris töötavate vanemate jaoks, kuna see kuulus eelarves planeeritud personalikulude kategooriasse; vastupidi, erasektoris töötavate vanemate meetme kasutamine tekitas lisakulusid 2020. aasta riigieelarves, kuid andmed riiklike kulutuste kohta puuduvad ¹⁶ .
Kasutus	Andmed abisaajate arvu kohta puuduvad ¹⁷ .
Meetme mõjud	
Meetme roll üldise majandus- ja sotsiaalpoliitika raamistiku ja teiste COVID-19 leevendusmeetmete taustal	Eriotstarbeline puhkus kui valitsusmeede on seotud koroonaviiruse pandeemia negatiivse mõjuga tööhõivele (tööpuuduse kasv) ja vaesusele (vaesuse määra suurenemine), mis on avaldanud juba 2020. aastal ¹⁸ . Valitsusmeetmed tööhõive ja vaesuse olukorra parandamiseks sisaldasid lisaks analüüsitava eriotstarbelisele puhkusele muu hulgas ka töötaja pайдlikkuse suurendamist, ajutist keeldu töötajaid vallandada, palgatoetust töötajatele ja töötushüvitiste pikendamist ¹⁹ .
Kuidas on meedet hinnanud sihtgrupi ja teiste osapoolte esindajad	Kõik osapooled pidasid omavahel dialoogi; sotsiaalpartnerid pidasid meedet positiivseks ja nõustusid osaliselt ning nende ettepanekuid ja arvamusi võeti arvesse ilma, et need oleksid siduvad ²⁰ . Seniajani ei ole meetme mõju analüüsitud ning negatiivseid seisukohti/ülevaateid meedias ei olnud ²¹ .

¹² Eurofound (2020), *Special purpose leave for working parents, case GR-2020-11/691 (measures in Greece)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

¹³ Penny Georgiadou and Elena Kousta, Scientific correspondents of INE GSEE (Labour Institute of the Greek General Confederation of Labour). Interview about the COVID-19 measure in Greece “Special purpose leave for working parents / Αδεια ειδικού σκοπού για γονείς εργαζόμενους”. 22. aprill 2020, edastatud e-posti teel.

¹⁴ Eurofound (2020), *Special purpose leave for working parents, case GR-2020-11/691 (measures in Greece)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

¹⁵ *ibid.*

¹⁶ Penny Georgiadou and Elena Kousta, Scientific correspondents of INE GSEE (Labour Institute of the Greek General Confederation of Labour). Interview about the COVID-19 measure in Greece “Special purpose leave for working parents / Αδεια ειδικού σκοπού για γονείς εργαζόμενους”. 22. aprill 2020, edastatud e-posti teel.

¹⁷ *ibid.*

¹⁸ Hazakis, K. J. (2021). Is there a way out of the crisis? Macroeconomic challenges for Greece after the Covid-19 pandemic. *European Politics and Society*, 1–15. <https://doi.org/10.1080/23745118.2021.1895554>

¹⁹ *ibid.*

²⁰ Eurofound (2020), *Special purpose leave for working parents, case GR-2020-11/691 (measures in Greece)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

²¹ Penny Georgiadou and Elena Kousta, Scientific correspondents of INE GSEE (Labour Institute of the Greek General Confederation of Labour). Interview about the COVID-19 measure in Greece “Special purpose leave for working parents / Αδεια ειδικού σκοπού για γονείς εργαζόμενους”. 22. aprill 2020, edastatud e-posti teel.

<p>Kui oluline on olnud meetme mõju majanduse elavdamisele (või ettevõtete elushoidmisele, töökohtade säilimisele)</p>	<p>Meede võimaldas säilitada erasektoris töötavate lapsevanemate sissetulekute taset õppeasutuste sulgemise ajal ja sellega toetada üldist nõudlust.</p>
<p>Kui oluline on olnud meetme mõju kriisi mõju ühtlasemale jaotumisele ühiskonnaliikmete vahel</p>	<p>Meede oli sihitud kitsalt ühele mõjutatud sihtgrupile, et kergendada last/lapsi kasvatavate töötajate olukorda õppeasutuste sulgemise ajal. Meede hõlmas kulude võrdsemat jaotamise loogikat (riik, tööandjad, töötajad)²².</p>
<p>Kas ja mida intervjuueeritud eksperdi hinnangul tulnuks midagi teha teisiti</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meetme nõrkus on töötavate vanemate mõningate kategooriate väljajätmine (nt füüsilisest isikust ettevõtjad)²³. 2. Meetme tulemuslikkuse tõstmiseks tulevikus võiks²⁴: <ol style="list-style-type: none"> a. esimesest punktist lähtuvalt, katta kõiki vanemate kategooriad, kes seda meetet vajavad; b. paremini omavahel ajastada riigipoolset kompensatsiooni ja tööandja töötasu maksmist; c. kehtestada maksimaalne päevade arv, mida töötaja saab kasutada eriotstarbelise puhkusena, et vältida olukordi, kui töötaja kulutab kogu oma põhipuhkuse päevi eriotstarbelisel puhkusel.
<p>Järeldus(ed)</p>	<p>Eriotstarbeline puhkus vanematele Kreekas on pigem enne kriisi algust avalikus sektoris juba olnud meetme laiendamise erasektorile. Meede võimaldas erasektoris töötavatel lapsevanematel sissetulekut vähendamata leida aega lapse/laste eest hoolitsemisele õppeasutuste sulgemise ajal.</p>
<p>Muu info</p>	
<p>Lisainfo</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Erasektoris ja vähemal määral avalikus sektoris töötavad vanemad kurtsid, et tööandjad keeldusid paljudel juhtudel eriotstarbelise puhkuse andmisest ja palusid töötajatel kasutada tavalist põhipuhkust või võtta palgata puhkust²⁵. 2. Lähtuvalt koroonaviiruse mõju leevendamise kogemustest tuleks lähiajal muuta mõned praegused meetmed püsivalt kehtivateks tulevaste sarnaste olukordade tarbeks²⁶. 3. Töötavate vanemate toetamist õppeasutuste sulgemise ajal toetavad muuhulgas Ühendkuningriigis läbi viidud uuringu tulemused, mille kohaselt on vaimse tervise halvenemine töötavate vanemate jaoks aktuaalsem ja see oli 2020. aastal tugevalt seotud suurenenud rahalise ebakindluse ning lapsehoiule ja koduõppele kulutatud ajaga ning seda koormust ei jagata võrdselt meeste ja naiste ning rikkamate ja vaesemate leibkondade vahel (halvemas olukorras on

²² *ibid.*

²³ *ibid.*

²⁴ *ibid.*

²⁵ *ibid.*

²⁶ *ibid.*

	<p>naised ja vaesemad leibkonnad)²⁷. Austraalias leiti, et koroonaviiruse pandeemia ja kehtestatud piirangud mõjutavad subjektiivset heaolu ebaproportsionaalselt vanematel, kes kasvatavad 0–18-aastaseid lapsi, eriti kolmes kõrge riskiga vanemate rühmas: (1) vanemad, kellele endal või nende lapsel on vaimse tervise risk; (2) vanemad, kellel oli sotsiaalmajanduslik ebasoodne olukord enne pandeemiat; (3) vanemad, keda mõjutavad COVID-19-ga seotud tegurid, nagu haigus, rahaline või eluasemekindlus, tööhõive muutused ja lastehoid koos kodus töötamisega²⁸.</p>
<p>Intervjueeritud eksperdid</p>	<p>Kirjalikud vastused meili teel: Penny Georgiadou and Elena Kousta, Scientific correspondents of INE GSEE (Labour Institute of the Greek General Confederation of Labour). Interview about the COVID-19 measure in Greece “Special purpose leave for working parents / Αδεια ειδικού σκοπού για γονείς εργαζόμενους”. 22. aprill 2020, edastatud e-posti teel.</p>
<p>Meetme Eestis rakendamise edasine analüüs</p>	
<p>Meetme sisu, mille rakendamist kaaluda Eestis; millised erinevused analüüsitud välisriigi meetmega ja miks</p>	<p>Eestis võib pakkuda erakorralised puhkepäevad koduõppel koolilaste vanematele, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> • vähendada suuremas riskirühmas olevate eakate inimeste kaasamist laste hooldamiseks; • pakkuda tuge vanematele nende laste hariduse omandamisel ning selle kaudu panustada õppeprotsessi kvaliteedi säilimisesse; • vähendada sissetulekute vähenemist ja toetada üldist nõudlust. <p>Sihtgrupp: lapsevanem(ad),</p> <ul style="list-style-type: none"> • kellel on vähemalt üks laps vanuses 14 ja noorem või vähemalt üks igas vanuses alaealine puudega laps. <p>Pakutav toetus (toetuse tingimusi kohandatakse vastavalt sellele, et Eestis võiks pakkuda võimalust võtta ainult kahte tööpäeva iga e-õppe nädala kohta):</p> <ul style="list-style-type: none"> • Täiendavad tasustatud puhkepäevad, mida tööandja on kohustatud andma töötaja avalduse alusel. Täpselt nagu Kreekas. • Kaks tööpäeva ühe e-õppe nädala kohta; päevad on võetavad eraldi. • Iga puhkepäeva võib kasutada ainult üks vanem korraga. Täpselt nagu Kreekas. • Säilitatakse keskmine sissetulek. Täpselt nagu Kreekas. • Puhkepäevade tasu maksimaalne päevamäär arvutatakse vastava aasta vanemahüvitise maksimaalsest suurusel. Võetud kasutusele vanemahüvitise meetme loogika. • Töö ja tööülesannetest lähtuvalt puudub töötajal võimalus teha kaugtööd. Täpselt nagu Kreekas. <p>Rahastamine:</p> <ul style="list-style-type: none"> • ¼ riik.

²⁷ Cheng, Z., Mendolia, S., Paloyo, A. R., Savage, D. A., & Tani, M. (2021). Working parents, financial insecurity, and childcare: mental health in the time of COVID-19 in the UK. *Review of Economics of the Household*, 19(1), 123–144. <https://doi.org/10.1007/s11150-020-09538-3>

²⁸ Westrupp, E. M., Stokes, M. A., Fuller-Tyszkiewicz, M., Berkowitz, T. S., Capic, T., Khor, S., Greenwood, C. J., Mikocka-Walus, A., Sciberras, E., Youssef, G. J., Olsson, C. A., & Hutchinson, D. (2021). Subjective wellbeing in parents during the COVID-19 pandemic in Australia. *Journal of Psychosomatic Research*, 110482. <https://doi.org/10.1016/j.jpsychores.2021.110482>

<p>Metoodika</p>	<ul style="list-style-type: none"> • ¼ tööandja. • Kvalitatiivne meetod (kaks fookusgrupiintervjuud vanematega), et valideerida meetme asjakohasust Eesti kontekstis. Fookusgrupid viidi läbi uuringu soolise ebavõrduse teema analüüsi raames. Osalejatel uuriti lisapuhkepäevade vajalikkuse/mõistlikkuse kohta vanematele. • Täiendavalt arvutatakse ligikaudseid otseseid kulusid riigile ning tööandjatele puhkepäevade eest tasu maksmiseks. Selleks kasutatakse maksu ja toetuste mikrosimulatsioonimudeli EUROMOD 2019. aasta registriandmeid.
<p>Hinnang meetmele</p>	<p>Fookusgruppidest lähtub, et lisapuhkepäevade võimaldamine aitaks eelkõige kindla tööajagraafikuga töötavaid vanemaid, kes peavad tööl olema kindlatel aegadel ning seega pidid koolide sulgemise ajal tavapuhkust välja võtma. Tasustatud lisapuhkepäevade võimaldamine on suureks abiks erivajadusega lapse vanema puhul. Paindliku tööajaga ja iseendale tööandja rollis vanematele ei ole lisapuhkepäevad niivõrd aktuaalsed.</p> <p><i>Aga ma arvan, et need, kes teevad klassikalist palgatööd. Eriti need, kelle puhul loetakse need puhkusepäevi ja paljud ju on võtnud nüüd pandeemiaga juba ette puhkusepäevad välja, et olla lastega kodus ja natukene paremini saada seda kodust olukorda majandada. Nende jaoks see küll võiks olla väga-väga vajalik samm. /.../ Igal juhul, ma arvan, et laias plaanis, kuigi mind isiklikult see väga palju ei mõjutaks, kuna minu töö on niigi paindlik. Mul pole elus mitte kunagi ühtegi puhkusepäeva välja võtnud ametlikult.</i></p> <p><i>Ja noh, kevad oli meie jaoks hästi raske. Me olime mehega siis kodus, ja olla siis samal ajal... teha tööd ja siis lastega tegeleda — see oli ikkagi paras väljakutse. Aga nüüd nad käivad lasteaias, sest ma sain aru, et vastasel korral ma pean lihtsalt võtma puhkuse selleks, et jõuda oma töösju ära teha. See lihtsalt ei ole muudmoodi võimalik.</i></p> <p>EUROMODi järgi oli 2019. aastal 204 200 leibkonda²⁹, kus oli vähemalt üks laps noorem kui 15. 2019. aasta keskmine brutopalk oli 1407 eurot³⁰. Näiteks kui neljandik nendest leibkondadest võtavad kõik tasustatud puhkepäevad nelja e-õppe nädala kohta (ehk kokku kaheksa puhkepäeva), siis keskmine kogu kulu meetmele riigile ja tööandjatele oleks:</p> <p><i>204 200 leibkonda ÷ 4 × 1407 eurot × 1,338 × (8 puhkepäeva tööpäevadel ÷ 21,08 tööpäevade arv ühes kuus) = 36 472 483,61 eurot,</i></p> <p>kus 1,338 on tööandja jaoks brutopalgale lisanduv lisakulu sotsiaalmaksu ja töötuskindlustusmaksu võrra ning 21,08 on 2019. aasta keskmine tööpäevade arv kuus³¹.</p>

²⁹ Ei arvestatud neid leibkondi, kus sissetulek puudus 2019. aastal.

³⁰ Statistikaamet. (n.d.). *Keskmine brutokuupalk*. <https://www.stat.ee/et/avasta-statistikat/valdkonnad/tooelu/palk-ja-toojoukulu/keskmine-brutokuupalk>

³¹ Eesti Tervishoiutöötajate Kutseliit. (n.d.). *2019. aasta kalendaarne tööajafond*. <https://www.kutseliit.eu/wp-content/uploads/kalendaarse-tooajafondi-arvestus-2019.pdf>

	<p>Riigi täiendav kulu oleks 27 354 362,70 eurot. Tööandjate jaoks oleks täiendav kulu 9 118 120,90 eurot juhul, kus töötaja puudumisel ei teki tööandjal täiendavaid kulusid (nt ületunnitöö eest makstavad tasud).</p>
Järeldused, soovitused, ettepanekud	<ul style="list-style-type: none">• Kreeka meetme puhul on eriotstarbeline puhkus võimalik vanematele, kui kaugtöö ei ole võimalik. Fookusgruppides osalenud vanemad leidsid, et lisapuhkepäevad aitaksid eelkõige kindla töögraafikuga töötavaid vanemaid. Seega võib meedet kaaluda rakendada ka Eestis, et toetada fikseeritud töögraafikuga vanemate toimetulekut lapse/laste eest hoolitsemisega õppeasutuste sulgemise ajal.• Kui lastehoid või õppeasutus on suletud ning lapsed on kodus, see suurendab vanema(te) koormust lapse/laste eest hoolitsemisel, sest koroonaviiruse pandeemiast tingitud olukorras kannab riik enda kohustusi (osaliselt) üle vanema(te)le. Viimastel on põhjendatud ootus järsult ja ajutiselt muutunud olukorra halvenemise kompenseerimiseks.

3. Töötutoetuse toetusperioodi pikendamine (Slovakkia)

Meetme kirjeldus	
Nimi eesti keeles	Töötutoetuse (Eesti kontekstis töötuskindlustushüvitise) toetusperioodi pikendamine
Nimi inglise keeles	<i>Extension of the support period for unemployment benefit</i>
Nimi slovakkia keeles	<i>Predĺženie podporného obdobia na dávku v nezamestnanost</i>
Eesmärk	Leevendada pikaajaliste töötute olukorda kohalikul tööturul, sest tööotsijatel oli üha suurem oht, et nad ei leia pikemat aega tööd koroonaviiruse pandeemia ajal ³² .
Sihtgrupp	Töötud ³³ .
Sisu	<ol style="list-style-type: none"> Lähtudes ühelt eksperdilt saadud infost pakub töötuskindlustushüvitis asendustulu sissetuleku vähenemise korral töö kaotuse tagajärjel ning inimene võib saada töötushüvitist, kui tal on viimase nelja aasta jooksul olnud töötuskindlustus vähemalt kaks aastat, enne kui ta on kantud tööd otsivate töötute registrisse. Hüvitise maksimaalne kestus on kuus kuud. COVID-19 pandeemia kriisi ajal pikendati töötuskindlustushüvitiste perioodi ühe kuu võrra (maksimaalselt seitsme kuuni) neile, kes tööd ei leidnud³⁴. Üks ekspertidest tõi esile, et pikendati neile, kelle töötuskindlustushüvitise maksmise aeg lõppes eriolukorra ajal. Meede kehtis perioodil 4. aprillist 31. augustini 2020³⁵. Üks ekspertidest täpsustas, et hüvitise pikendamist oli võimalik saada hüvitise lõppemise korral hiljemalt 31. augustil 2020, mille tulemusena näiteks need, kelle hüvitise maksmise aeg oli aprillis, said võimaluse pikendada kokku kuni viie kuuni. Üks ekspertidest lisas, et töötuskindlustushüvitise perioodi pikendamine jõustus uuesti 19. märtsil 2021 ning toetusperioodi pikendamine lõpeb hiljemalt 31. mail 2021. Järjekordne pikendamine 2021. aastal on võimalik ja sõltub pandeemia olukorrast. Vastav info on kajastatud ka Slovakkia vastava ministeeriumi veebilehel³⁶.
Rahaline maht, finantseerija	Riiklikud vahendid ³⁷ .
Kasutus	<ol style="list-style-type: none"> Vastavalt ühe eksperdi edastatud infole maksti 2020. aastal umbes 91,2 tuhat n-ö täiendavat hüvitist ning väljamakstud töötuskindlustushüvitiste koguarv oli 2020. aastal 751,5 tuhat, mis tähendab kasvu umbes 52,4% võrreldes 2019. aastaga. Täiendavate töötuskindlustushüvitiste väljaminekud olid 2020. aastal umbes 32,3 miljonit eurot. Töötuskindlustushüvitiste kogukulud

³² Eurofound (2020), *Extension of the support period for unemployment benefit, case SK-2020-14/292 (measures in Slovakia)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

³³ *ibid.*

³⁴ *ibid.*

³⁵ *ibid.*

³⁶ Ministerstvo práce, sociálnych vecí a rodiny Slovenskej republiky. (n.d.). *Predĺženie podporného obdobia v nezamestnanosti v čase krízovej situácie (predĺženie trvania nároku na dávku v nezamestnanosti)*. <https://www.employment.gov.sk/sk/koronavirus-pracovna-socialna-oblast/nezamestnani/predlzenie-podporneho-obdobia-nezamestnanosti-case-krizovej-situacie-predlzenie-trvania-naroku-davku-nezamestnanosti.html>

³⁷ Eurofound (2020), *Extension of the support period for unemployment benefit, case SK-2020-14/292 (measures in Slovakia)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

	<p>ulatusid 2020. aastal umbes 329,1 miljoni euroni, mis tähendab kasvu umbes 115 miljoni euro võrra võrreldes 2019. aastaga ehk umbes 53,7%.</p> <p>3. Töötuskindlustushüvitise saajate arv kasvas 2020. aastal 38 000-lt aprillis 72 600-ni augustis ning töötuse määr kasvas 5,05%-lt veebruaris 7,65%-le juulis ja 7,60%-le augustis³⁸. Augustist novembrini 2020. aastal vähenes töötuskindlustushüvitise saajate arv 76 000-lt 48 000-le³⁹.</p>
Meetme mõjud	
Meetme roll üldise majandus- ja sotsiaalpoliitika raamistiku ja teiste COVID-19 leevendusmeetmete taustal	<ol style="list-style-type: none"> 1. Meede oli suunatud töötuna arvel olevate inimeste toetamisele, et nende toimetulek oluliselt ei kahaneks kriisiajal, kui töö leidmise võimalused on vähesed. 2. Üks ekspertidest tõi esile, et peamised suurima mõjuga meetmed, mida rakendas Slovakkia valitsus, olid töötajate töötasu kompenseerimisega seotud toetused. Valitsus hüvitas 80% töötasust töötajatele (kuni 1100 eurot kuus), kes töötasid tegevust peatama sunnitud ettevõtetes, ja toetust füüsilisest isikust ettevõtjatele nende tulude vähenemise alusel⁴⁰. Hüvitati 55% brutopalkadest karantiinis olevatele tööandjatele ja vanematele, kes olid sunnitud kooli sulgemise tõttu koju jääma⁴¹. 3. Üks olulistest meetmetest oli ka töövõimetushüvitise maksmise muutmine, mille järgi neile, kes jäid pandeemia tõttu haigeks, hakkas sotsiaalkindlustusamet maksma hüvitisi alates esimesest töövõimetuse päevast 55% ulatuses päevasest määrast, mis tähistab sotsiaalsete õiguste paranemist võrreldes varasema olukorraga, kui tööandja maksis esimese kümne päeva eest ja töötaja sai esimese kolme päeva eest ainult 25% päevasest määrast⁴².
Kuidas on meedet hinnanud sihtgrupi ja teiste osapoolte esindajad	<p>Sotsiaalpartnereid ei kaasatud meetme kavandamisel ja rakendamisel⁴³. Ühe eksperdi hinnangul tuleneb see osapoolte jagatud arusaamast meetme vajalikkusest; seaduse muutmine oli kiire ning selle vastaseid praktiliselt ei olnud. Huvigruppide hinnangud meetme rakendamise mõjule puuduvad.</p>
Kui oluline on olnud meetme mõju majanduse elavdamisele (või ettevõtete elushoidmisele, töökohtade säilimisele)	<p>Meede oli suunatud eelkõige töötuna arvel olevate inimeste sotsiaalmajandusliku toimetuleku säilimisele tööturu madalseisu tingimustes. Arvestades ka eespool toodud fakti, et täiendavate töötuskindlustushüvitiste väljaminekud olid 2020. aastal umbes 32,3 miljonit eurot, võib eeldada, et meetmel oli positiivne aga vähene mõju majanduse turgutamisele kuni 32,3 miljoni euroni majandusse jõudmise kaudu.</p>

³⁸ *ibid.*

³⁹ *ibid.*

⁴⁰ Aidukaite, J., Saxonberg, S., Szelewa, D., & Szikra, D. (2021). Social policy in the face of a global pandemic: Policy responses to the COVID-19 crisis in Central and Eastern Europe. *Social Policy & Administration*, 55(2), 358–373. <https://doi.org/10.1111/spol.12704>

⁴¹ *ibid.*

⁴² *ibid.*

⁴³ Eurofound (2020), *Extension of the support period for unemployment benefit, case SK-2020-14/292 (measures in Slovakia)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

<p>Kui oluline on olnud meetme mõju kriisi mõju ühtlasemale jaotumisele ühiskonnaliikmete vahel</p>	<p>Kulutused aktiivsele tööturupoliitikale Slovakkias on teiste Euroopa Liidu liikmetega võrreldes madalad⁴⁴. Ühe eksperdi hinnangul on hüvitise saamise tingimus (töötuskindlustus vähemalt kaks aastat viimase nelja aasta jooksul) [suhteliselt] range ning vähesed kvalifitseeruvad hüvitise saamisele. Näiteks 2020. aasta augustis oli Slovakkias 229 517 registreeritud töötut, neist 72 600 töötuskindlustushüvitise saajat⁴⁵ ehk umbes 32% töötutest on seda hüvitist saanud 2020. aasta augustis. Samal kuul Eestis oli töötuskindlustushüvitise määramiste osakaal uutest registreeritud töötutest 38%⁴⁶. Kuna meede võimaldas töötutel saada töötuskindlustushüvitist pikemalt majanduslikult raskel ajal, kuid see puudutas ainult kindlat sihtgruppi töötute seas, võib selle meetme mõju kriisi mõju ühtlasemale jaotumisele ühiskonnaliikmete vahel pidada pigem tagasihoidlikuks võrreldes teiste olulisemate kriisimeetmetega.</p>
<p>Kas ja mida intervjueeritud eksperdi hinnangul tulnuks midagi teha teisiti</p>	<p>Ühe eksperdi hinnangul on hüvitise maksmise perioodi pikendamine oli mõistlik ning seda lahendust võib pidada lihtsaks otsuseks, kuid pikemas perspektiivis on vaja läbi viia töötuskindlustushüvitise reformi, et muuhulgas arvestada töölepingu lõpetamisel tööandja makstavat hüvitist töötuskindlustushüvitise maksmise perioodi alguse edasilükkamiseks, et inimese sissetulekut hajutada pikemale perioodile.</p>
<p>Järeldus(ed)</p>	<p>Töötuskindlustushüvitise toetusperioodi pikendamine oli vajalik meede, et eriolukorra tingimustes toetada töötuna olevad inimesi, kuid võrreldes teiste meetmetega oli meede suhteliselt tagasihoidlik. Samas on meetme asjakohasus 2020. aastal viinud selleni, et seda uuesti võeti kasutusele 2021. aastal.</p>
<p>Meetme Eestis rakendamise edasine analüüs</p>	
<p>Soovitus(ed) Eestile</p>	<p>Eestis võib kaaluda töötutoetuse ja töötuskindlustushüvitise maksmise pikendamisi eriolukorra ja piirangute ajal, et tagada töötuks jäävate inimeste parema sotsiaalmajandusliku toimetuleku olukorras, kus tööd leida on raskem. Selleks on vaja arvutada meetmete võimalikku finantsilist mõju. Neid arvutusi tehakse ja avaldatakse eraldi analüüsis.</p>
<p>Muu info</p>	
<p>Lisainfo</p>	<p>...</p>
<p>Intervjueritud eksperdid</p>	<ol style="list-style-type: none"> 1. Näost-näku intervjuu e-keskkonnas <i>Teams</i>: Michal Páleník, Bratislava Comeniuse Ülikooli juhtimisteaduskond; Bratislava Tööhõiveinstituut (ingl <i>Faculty of Management, Comenius University in Bratislava; Employment Institute Bratislava</i>). 2. Kirjalikud vastused meili teel: Slavomir Duriska, Slovakkia Vabariigi töö-, sotsiaal- ja pereministeeriumi sotsiaalkindlustuse ja pensionikogumiste osakonna analüüside talituse direktor, (ingl <i>Director of Department Analyses, Division Social Insurance and Pension Savings, Ministry Labour, Social Affairs and Family of the Slovak Republic</i>).

⁴⁴ Kahanec, M., Kováčová, L., Plačková, Z., & Sedláková, M. (2020). *The social and employment situation of Roma communities in Slovakia*. Study for the Committee on Employment and Social Affairs, Policy Department for Economic, Scientific and Quality of Life Policies. Luxembourg: European Parliament.
[https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648778/IPOL_STU\(2020\)648778_EN.pdf](https://www.europarl.europa.eu/RegData/etudes/STUD/2020/648778/IPOL_STU(2020)648778_EN.pdf)

⁴⁵ Eurofound (2020), *Extension of the support period for unemployment benefit, case SK-2020-14/292 (measures in Slovakia)*, COVID-19 EU PolicyWatch, Dublin, <http://eurofound.link/covid19eupolicywatch>

⁴⁶ Eesti Töötukassa. (2021, 9. aprill). *Töötukassast / Statistika ja uuringud / Peamised statistilised näitajad / Töötuskindlustushüvitis*. <https://www.tootukassa.ee/content/tootukassast/tootuskindlustushuvitis>

3. Maksepuhkuse taotlemise õigus (Leedu)

Meetme kirjeldus	
Nimi eesti keeles	Maksepuhkuse taotlemise õigus
Nimi inglise keeles	<i>Deferral of mortgage payments</i>
Nimi leedu leekes	<i>Hipotekos mokėjimų atidėjimas</i>
Eesmärk	Vältida COVID-19-ist tingitud majanduskriisi ajal elanike raskustesse sattumist eluaseme- ja tarbimislaenude teenindamisel seoses asjaoluga, et piirangutest tingituna ei kasvanud erinevatel tegevus- ja ametialadel mitte ainult töö kaotamise, vaid ka töötasu ajutise languse risk
Sihtgrupp	Eluaseme- ja tarbimislaenude saajad
Sisu	17. märtsil 2020 võeti vastu tarbimislaenude seaduse ja kinnisvaralaenude seaduse muudatused, millega anti laenajatele õigus saada kolmeks kuuks maksepuhkust eluasemelaenu või tarbimislaenu maksete tasumisel (maksepuhkuse ajal jätkub ainult intresside tasumine). Seaduse varasem redaktsioon andis maksepuhkuse õiguse ainult eluasemelaenude puhul ning lahutuse, abikaasa surma, töövõimetuks või töötuks jäämise korral. Vastuvõetud muudatus andis maksepuhkuse õiguse ka sissetuleku vähemalt 30-protsendilise languse korral ning laiendas vastavat õigust ka tarbimislaenudele. ⁴⁷
Rahaline maht, finantseerija	Meetmega ei seondunud täiendavaid kulutusi riigi- ega kohalikele eelarvetele, kuid tõi mingil määral kaasa täiendavaid kohustusi pankadele.
Kasutus	Seadusest tulenevat õigust on kasutatud väga vähe tulenevalt a) kardetust väiksemast vajadusest ning b) maksepuhkuse taotlemise alternatiivsetest alustest (laenusaaajate individuaalsed lepped pankadega ning seadusemuudatuse ajal rakendunud Euroopa pangandusjärelevalve asutuse suunised, millega kehtestati seadusemuudatusest soodsamad maksepuhkuse tingimused).
Meetme mõju	
Meetme roll üldise majandus- ja sotsiaalpoliitika raamistiku ja teiste COVID-19 leevendusmeetmete taustal	Meetme roll teiste leevendusmeetmete taustal (ja osalt ka teiste leevendusmeetmete tulemusena) on olnud väike. Eeskätt tuleb esile tõsta Euroopa pangandusjärelevalve asutuse (EBA) suuniseid „Suunised COVID-19 kriisi tõttu kohaldatud seadusandliku- ja muu kui seadusandliku maksemoratoriumi kohta (EBA/GL/2020/02)“, millega anti laenusaaajatele vaatlusaluse seadusemuudatusega võrreldes veel pikema maksepuhkuse õigus (eluasemelaenude puhul kuni 12 kuud, liisingu ja tarbimislaenude puhul kuni 6 kuud). Lisaks sellele oli laenusaaajatel võimalus sõlmida individuaalseid kokkuleppeid pankadega maksepuhkuste kohta vastavalt laenulepingutes sätestatud tingimustele. Seega jäi antud olukorras seadusemuudatuse mõju EBA suunistega kehtestatud tingimuste varju. Vaatlusalune seadusemuudatus lisab EBA moratoriumile ja individuaalsetele lepetele täiendava aluse maksepuhkuse taotlemiseks, kuid kasutamise mahult jäi olulisel määral eelnimetatutele alla. Laenude maht, mille puhul kasutati EBA moratoriumi tingimustele vastavaid maksepuhkusi, ulatus kodumajapidamiste 241 mln euroni, ülejäänud

⁴⁷ https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/LT-2020-12_368.html

	<p>restruktureerimiste maht ca 60 mln euroni.⁴⁸ 2020. aasta lõpuks oli valdav osa nii EBA tingimustele vastavaid moratooriume kui muid maksepuhkuseid aegunud ning maksepuhkuste kasutus kahanenud väga väikeseks (EBA puhul ca 100 isikut, laenude kogusumma ca 10 mln; muud maksepuhkused ca 250 isikut, kogusumma ca 15 mln). See annab tunnistust ka sellest, et vajadus maksepuhkuse järele ei kujunenud antud kriisis kuigi suureks ega ka kauakestvaks. Maksepuhkust kasutanud kodumajapidamiste laenude osakaal pankade laenuportfellides varieerus 2020. aasta jooksul 1-5,5% vahel.</p>
<p>Kuidas on meedet hinnanud sihtgrupi ja teiste osapoolte esindajad</p>	<p>Intervjueeritud väliseksperdi hinnangul ei ole meede ühiskonnas toonud kaasa märkimisväärset vastukaja. Pankade hulgas tõi mõningast rahulolematust kaasa maksepuhkuse õiguse laiendamine tarbimislaiendusele – kuna need laenud on lühema tähtaja, moodustab maksepuhkuse kestus laenu kestusest suhteliselt suurema osa. Üldiselt aga ei avaldatud meetmele vastuseisu, kuna kriisisituatsiooniga seonduv määramatus oli suur.</p>
<p>Kui oluline on olnud meetme mõju majanduse elavdamisele</p>	<p>Praeguses kriisis ei ole vaatlusalune meede avaldanud märkimisväärset mõju majandusele, kuivõrd see on jäänud teiste meetmete (EBA suunisega kehtestatud moratoorium) varju. See aga ei tähenda, et meetme roll ei võiks osutada olulisemaks tulevikus. Nt võib tekkida olukord, kus negatiivne šokk tabab ainult Leedut ja mitte Euroopa riike laiemalt, nii et ei kordu olukord, kus EBA annab välja suunised kõigi EL riikide jaoks; või tabab šokk kitsamat osa majandusest, nii et ka kohalikul tasandil ei rakendata meetmeid nt ühtsete maksepuhkuste reeglite kokkuleppimise näol. Sellises olukorras pakub seadusemuudatus laenusajale täiendavat kaitset ning võimaldab mitte ainult sissetuleku kaotuse, vaid ka olulise vähenemise korral saada mõneks ajaks kindlust, et laenumaksete ajutine peatamine on võimalik.</p>
<p>Kui oluline on olnud meede kriisi mõju ühtlasemale jaotumisele ühiskonnaliikmete vahel</p>	<p>Praeguses kriisis ei ole avaldanud olulist mõju, küll aga võib seda teha tulevikus – eeskätt idiosünkraatliku šoki korral, mis tabab vaid Leedut, toomata kaasa koordineeritud reaktsiooni teiste riikide ja rahvusvaheliste institutsioonide poolt. Praeguses kriisis osutus vajadus meetme järele kardetust väiksemaks ning seda aitasid vähendada ka teised meetmed nagu palgatoetused, FIEdele makstud toetus jt.</p>
<p>Kas ja mida intervjueeritud eksperdi hinnangul tulnuks midagi teha teisiti</p>	<p>Ei. Väliseksperdi hinnangul on tegu meetmega, millel võib olla oma roll, kuid mitte tingimata praegust kriisi, vaid tulevikku silmas pidades.</p>
<p>Meetme Eestis rakendamise edasine analüüs</p>	
<p>Meetme sisu, mille rakendamist kaaluda Eestis; millised erinevused analüüsitud välisriigi meetmega ja miks</p>	<p>Eestis on üldine kontekst Leeduga sarnane. Esiteks rakendusid ka siin EBA suunised maksepuhkuste andmiseks. Teiseks ei viita kinnisvaraturu kontekst riskidele, mis annaks alust karta suure hulga inimeste raskustesse sattumist eluasemelaenude teenindamisel. Praegune olukord on oluliselt erinev nt 2008-10. aasta kriisist, mida iseloomustas kinnisvarahindade muli lõhkemine ning likviidsuse langus, mille tagajärjel vähenesid kinnisvaraomanike võimalused kinnisvara müümiseks, samal</p>

⁴⁸ Bank Activity Review.

	<p>ajal kui kasvanud intressid muutsid raskemaks laenude teenindamist. Tänapäevases olukorras neid asjaolusid ei esine.</p> <p>Praeguse situatsiooni erinevust eelmisest kriisist ilmestab ka see, et kui nt 2010. aastal ulatus majapidamiste üle 60 päeva tähtaja ületanud laenude osakaal pankade laenuportfelligi 5 protsendini, siis sellest ajast alates peale on see osakaal langenud ja on alates 2019. aastast püsinud 1,5% piirimail, suurenemata ka 2020. aastal.⁴⁹ Makseraskuste ärahoidmisele on mõistagi kaasa aidanud ka tööturu toetusmeetmed nagu töötasu hüvitis.</p> <p>Arvestades, et praeguse kriisi kontekstis ei ole näha, et meede saaks omada märkimisväärset mõju, ei ole meetme edasine analüüs käesoleva uurimisülesande raames sisukas.</p>
Hinnang meetmele	<p>Eesti konteksti arvestades ei ole sarnaselt Leedule tõenäoline, et meede mängiks olulist rolli praeguse COVID-19 kriisi kontekstis. Vaatlusalune või sellega analoogne meede võib aga mängida suuremat rolli mõnes tulevases kriisis, eeskätt juhul, kui laenuvõtjad seisavad silmitsi suuremate riskidega ning pankade koordineeritud reaktsioon ei leia aset.</p>

⁴⁹ Eesti Panga Finantsstabiilsuse Ülevaade 2/2020.

4. Toitlustusettevõtete toetamine vautšerite kaudu (Austria)

Meetme kirjeldus	
Nimi eesti keeles	Gastronoomiavautšerid
Nimi inglise keeles	<i>City of Vienna gastronomy vouchers</i>
Nimi saksa keeles	<i>Wiener Gastro-Gutschein</i>
Eesmärk	2020. aasta märtsi keskpaigast mai keskpaigani olid Austrias restoranid, kohvikud ja teised toitlustusasutused suletud. Pärast sulgemisperioodi said toitlustusasutused tegevust taas alustada, kuid piirangutega klientide hajutatuse ja samas lauas olevate inimeste maksimaalse arvu näol. Säilinud piirangud ja elanikkonna suurenenud ettevaatlikkus toitlustusasutuste külastamisel ohustasid toitlustusettevõtete majandusnäitajaid. Et toetada toitlustusettevõtete taastumist pandeemia ajal kehtestatud tegevuskeelu ja muude piirangute tagajärgedest, otsustas Viini linn koostöös Viini kaubanduskojaga toetada nende tegevust kõigile linna elanikele jagatud vautšeritega.
Sihtgrupp	Primaarseks sihtgrupiks, keda meetmega sooviti toetada, olid Viini linnas tegutsevad toitlustusasutused (ca 6500 ettevõtet koguhõivega ca 60 000). Meetme kasusaajaks laiemalt olid ka aga Viini elanikud tervikuna.
Sisu	Kõigile Viini leibkondadele saadeti posti teel vautšer (kokku 942 183 vautšerit), mille summaks oli üheliikmelise leibkonna puhul oli 25 eurot, suurematel leibkondadel 50 eurot. Vautšerit sai kasutada meetmega liitunud restoranides, pubides ja kohvikutes perioodil juuni-september 2020. Vautšerit ei olnud võimalik kasutada alkoholsete jookide ostmiseks.
Rahaline maht, finantseerija	Viini linn
Kasutus	<ul style="list-style-type: none"> Kokku kasutati ära 781 006 vautšerit ehk 83% vautšerite kogumahust, summas 30,75 miljonit eurot. Toitlustusettevõtteid, kus vautšereid kasutati, oli 3721 ehk teisisõnu sai meetmest kasu enam kui pool kõigist Viinis tegutsevatest toitlustusettevõtetest. Keskmine vautšeri summa meetmes osalenud ettevõtte kohta oli 8264 eurot. See ei hõlma võimalikke lisanduvaid efekte – nt seda, et vautšerit kasutanud kliendid kulutasid lisaks vautšeri kasutamisele ka täiendavaid summasid, mida nad muidu ei oleks toitlustusasutuses kasutanud.
Meetme mõjud	
Meetme roll üldise majandus- ja sotsiaalpoliitika raamistiku ja teiste COVID-19 leevendusmeetmete taustal	Austria oli üks mahukama COVID-19 leevendusmeetmete paketi riiki Euroopa Liidus – paketi kogumaksumus ulatus 45,7 miljardi euro ehk ca 12 protsendini 2020. aasta SKP-st (arvestades ainult 2020. aastal heaks kiidetud meetmeid). ⁵⁰ Suure osa sellest moodustasid erinevad maksusoodustused ja laenugarantiid ettevõtetele, aga ka lühiajalise töötamise toetamine, üksikisiku tulumaksu määrade langetamine ning lastetoetuste ja töötushüvitiste erakorraline tõstmine. Muuhulgas oli üheks täiendavaks toetusmeetmeks, mis oli suunatud just toitlustusettevõtetele (samuti ka kultuuri ja kirjastamisega tegelevatele ettevõtetele) käibemaksumäärade langetamine seniselt 20 protsendilt 5

⁵⁰ <https://www.vienna.at/coronakrise-neues-massnahmenpaket-kostet-154-mrd-euro/6647994>

	<p>protsendini. Tegu on ajutise meetmega, mis algselt kehtestati perioodiks 01.07.2020-31.12.2020 ning mida hiljem pikendati aasta võrra kuni 2021. aasta lõpuni.</p> <p>Vaatlusaluse meetme kogumaht moodustab kogu COVID-19 leevendusmeetmete paketi mõistagi väikese osa. Kui aga arvestada selle küllalt täpset geograafilist ja sektoraalset sihitatust, on sihtgrupi jaoks tegu küllalt olulise meetmega. Viini tootlustusettevõtete tavapärasest kvartalikäibest moodustanuks ära kasutatud vautšerite kogumaksumus hinnanguliselt 14%,⁵¹ seega on alust arvata, et tegu oli tootlustusasutuste käibe taastumist olulisel määral stimuleerinud meetmega. Võrdluseks – osakaaluna käibest oli sarnane ka käibemaksu määra vähendamine 15 protsendipunkti võrra (nende kahe meetme majandusliku mõju võrdlus ei ole mõistagi triviaalne sisendkäibemaksu arvestuse, maksuintsidensi jm tegurite tõttu).</p>
<p>Kuidas on meetet hinnanud sihtgrupi ja teiste osapoolte esindajad</p>	<p>Intervjueeritud väliseksperdi sõnul võeti meede avalikkuse poolt vastu hästi, millest annab tunnistust ka kulutatud vautšerite suur osakaal. Meede leidis laialdast kajastust meedias, muuhulgas arutleti ka selle üle, kas meetet tuleks laiendada kogu riigile.⁵²</p> <p>Eksperti sõnul seondus kriitika ja skeptitsism meetme suhtes valimistsükliga – heideti ette, et meede kujutas endast maksumaksja jaoks kulukat kampaaniat sügisel toimunud kohalike omavalitsuste valimisteks.⁵³</p> <p>Samuti kritiseeriti meetme vähest sihitatust – sihtides meetet väiksema sissetulekuga gruppidele, oleks meetet saanud viia ellu kuluefektiivsemana.</p> <p>Mõningaid probleeme esines ka meetme rakendamisega: tuli ette vautšerite vargustega postkastidest (sellistel juhtudel oli elanikel võimalik vargusest teatada ja vautšer tühistada).</p>
<p>Kui oluline on olnud meetme mõju majanduse elavdamisele (või ettevõtete elushoidmisele, töökohtade säilimisele)</p>	<p>Väliseksperdi sõnul ei ole praeguseks läbi viidud uuringuid meetme mõju kohta ja pärast selle lõppu pole see saanud meediakajastust. Eksperti hinnangul ei avaldanud meede pikaajalist mõju Viini tootlustussektorile, arvestades seda, et teise laine kaasnemisid piirangud ja tootlustusettevõtete sulgemised. See, et meede avaldas lühiajaliselt mõju, on tõenäoline, arvestades, et toetuse maht oli tegevusala varasema käibe suhtes küllalt suur.</p>
<p>Kui oluline on olnud meetme mõju kriisi mõju ühtlasemale jaotumisele ühiskonnaliikmete vahel</p>	<p>Mis puudutab kriisi mõju ühtlasemale jaotumisele ühiskonnaliikmete vahel, siis kvantitatiivsed andmed selle kohta samuti puuduvad. Üldisemalt võib välja tuua, et tarbijate poolelt ei olnud vautšerid sihitatud – neid jagati kõigile linna elanikele sõltumata sissetulekust või varanduslikust taustast (kuid kuna need olid fikseeritud summas, said neist proportsionaalselt enam kasu vähemkindlustatud elanikud).</p> <p>Mis puudutab ettevõtete kui meetmete peamise sihtgrupi toetamist, oli meede suunatud ettevõtetele, kelle olukord sai vahetult ja väga olulisel määral kahjustatud COVID-19-i leviku tõkestamiseks kehtestatud</p>

⁵¹ Aluseks 2018. aasta Viini tootlustusasutuste kogukäive, mida on ekstrapoleeritud 2019. aastani Austria tootlustuse tegevusala 2019. aasta hõivemuutuse alusel.

⁵² <https://www.derstandard.de/story/2000120888871/pro-und-kontra-oesterreich-gutschein-fuer-alle>

⁵³ <https://www.vienna.at/wien-verschenkt-gastro-gutscheine-pro-und-contra/6656910>,

<https://www.derstandard.at/story/2000117472602/pro-und-kontra-wien-verschenkt-gastronomie-gutscheine>

	piirangutest, mistõttu võib öelda, et meede aitas kaasa kriisi mõju ühtlasemale jaotumisele ühiskonnaliikmete vahel.
Kas ja mida intervjueritud eksperdi hinnangul tulnuks midagi teha teisiti	Hinnanguid meetme teistsuguse disaini või rakendamise osas ei olnud.
Järeldus(ed)	<p>Kuna uuringuid meetme mõju kohta pole läbi viidud, saame meetme võimalikku mõju kirjeldada eeskätt läbi küsimuste mõju erinevate aspektide kohta, mis vajaks empiirilist hinnangut meetme otstarbekuse üle otsustamisel. Üheks oluliseks aspektiks on meetme tühikulu ehk see, kui suur osa tehtud kulutustest oleks tehtud ka ilma vautšerita majandusaktiivsuse suvise taastumise tulemusena. Selle hindamisel oleks abiks Viini ja teiste Austria linnade toitlustusettevõtete hõive ja majandusnäitajate võrdlus enne ja pärast meetme rakendamist, kuid selleks vajalikud andmed ei ole praeguseks veel kättesaadavad. Teine küsimus puudutab meetme pikaajalist mõju olukorras, kus pandeemia ja piirangud selle kontrollimiseks avaldavad mõju korduvate lainetena – kui meetme abil õnnestub ettevõtete eluiga lühiajaliselt pikendada, siis kas sellel on ühekordse meetmena mõtet, kui ette on näha tegutsemispiirangute naasmist. Kolmanda küsimusena võib tõstatada meetme jaotusliku mõju tarbijatele.</p> <p>Ühe olulise aspektina võib välja tuua seda, et kuigi meede oli sihitatud konkreetse tegevusala ettevõtetele, oli tegu nõudluspoole meetmega. Sihtgruppi kuuluvaid ettevõtteid ei toetatud otse, vaid läbi tarbijate ning lõpliku otsuse, millised ettevõtted meetmest kasu saavad, langetasid tarbijad. Seega säilis meetme rakendamisel turukonkurentsi mehhanism, mis aitas vältida konkurentsivõimetute ettevõtete toetamist – meetmest said kasu ettevõtted, kes olid turukonkurentsis edukamad. Kuigi puuduvad andmed selle kohta, kuidas vautšerite kasutamine ettevõtete vahel jaotus, ilmestab seda ka asjaolu, et üle 40% sihtgruppi kuuluvatest ettevõtetest ei meetmest kasu ei saanud (pole teada, mil määral see oli tingitud ettevõtete endi otsusest nt piirangute leevenedes ettevõtte tegevuse taasalustamist edasi lükata ning mil määral puhtalt tarbijate valikutest).</p>
Muu info	
Lisainfo	...
Intervjueritud eksperdid	Bernadette Allinger, Forschungs- und Beratungsstelle Arbeitswelt (FORBA)
Meetme Eestis rakendamise edasine analüüs	
Meetme sisu, mille rakendamist kaaluda Eestis; millised erinevused analüüsitud välisriigi meetmega ja miks	<p>Eestis võib kaaluda Viini gastronoomiavautšeriga analoogse meetme rakendamist Tallinnas kui turismi ärakukkumisest tugevalt mõjutatud piirkonnas. Riigiabi reeglite tõttu ei saaks meede olla riiklikult rahastatud, vaid seda saaks rakendada kohaliku omavalitsuse poolt rahastatava meetmena. Meetme eelisteks on turumehhanismi säilimine tänu sellele, et toetatakse nõudlust; turukonkurentsi toimimine aitab kaasa sellele, et toetus läheks elu- ja konkurentsivõimelistele ettevõtetele.</p> <p>Võimalike variatsioonidena võrreldes Viinis rakendatud variandiga võib kaaluda järgmisi:</p>

	<ul style="list-style-type: none">• Kas rakendada meetet piirangute kehtimise ajal (st vautšerid kaasamüügile ja kojukandele toitlustusasutustest) või taastumiseks pärast piiranguid? Mõjutab meetme ajastust, samuti võimalikku mõju (potentsiaalselt väiksem tühikulu risk, kui meede on ajastatud rangete piirangute ajale, mitte piirangutejärgsele taastumisperiodile)• Kas pakkuda vautšereid kõigile elanikele või sihtida kindlaid gruppe (nt vähemkindlustatud inimesed, meditsiinitöötajad, eesliinitöötajad laiemalt)? Mõjutab meetme mahtu ja seeläbi ka mõju ulatust, samuti jaotuslikke mõjusid.
Metoodika	Meetme mõju analüüsitakse makromudelil nõudluspoolse šokina majutuse ja toitlustuse tegevusalale. Vaadeldakse otseseid mõjusid tegevusalale, kaudsed ja tingitud mõjud ülejäänud majandusele.

5. Käibemaksumäära langetamine COVID-19 piirangutega seotud sektoritele (Ühendkuningriik ja Austria)

Ühendkuningriik ja Austria

Meetme kirjeldus	
Nimi eesti keeles	Käibemaksumäära vähendamine valitud sektoritele piiratud ajaperioodi jooksul
Nimi inglise keeles	<i>Austria: Reduction of VAT (value added tax) to 5% for gastronomy, accommodation, culture and publications</i> <i>ÜK: Deferral of VAT payments due to coronavirus (COVID-19)</i>
Eesmärk	Kergendada kriisi käes eriliselt kannatanud ettevõtete finantsilist olukorda ja suurendada nõudlust.
Sihtgrupp	Kriisis kannatanud majandussektorid.
Sisu	<p>Austria: Käibemaksumäära vähendati perioodil 1.7.2020–31.12.2021⁵⁴. Peamine eesmärk oli toetada majutusasutusi, toitlustusettevõtteid, ajakirjandusannete väljaandjaid ja kirjastusi. Käibemaksumäära langetus kehtis ka pagaritöökodadele jt toitu valmistavatele või töötlevatele ettevõtetele.</p> <p>Käibemaksumäära langus oli 20%lt 5%ni hotellides ja toitlustusasutustes. Kultuuriasutuste (sh teater, muusikaliteatrid, tsirkus, kinod) vähendati 13%lt ja restoranide ja ajakirjanduse käibemaksumäära langetati 10%lt 5%ni. Kirjastuste toetamiseks vähendati ka selle sektori peamiste imporditud toodete käibemaksumäära (kunstilised fotod, kaardid, elektroonilised ja trükitud raamatud jne).</p> <p>ÜK valitsus langetas käibemaksumäära 5%ni 15.07.2020⁵⁵ ning alandatud käibemaksumäär kehtib 30.09.2021, sealt edasi 1.10.2021–31.03.2022 kehtib üleminekukäibemaksumäär 12,5%. Alandatud määr kehtib toidule ja mittealkohoolsetele jookidele restoranides ja pubides, majutusele (hotellid, kampingud) ja valitud kultuuriatraksioonidele (sh planetaariumid, botaanikaaiad jms)⁵⁶.</p>
Rahaline maht, finantseerija	Rahaline maht teadmata, finantseerija riik.
Kasutus	Seotud sektorites automaatne kasutus.
Meetme mõjud	

⁵⁴ https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/AT-2020-27_952.html?utm_source=externalDashboard&utm_medium=powerbi&utm_campaign=covid-19

⁵⁵ https://static.eurofound.europa.eu/covid19db/cases/GB-2020-12_534.html?utm_source=externalDashboard&utm_medium=powerbi&utm_campaign=covid-19

⁵⁶ <https://www.gov.uk/guidance/vat-on-admission-charges-to-attractions>

<p>Meetme roll üldise majandus- ja sotsiaalpoliitika raamistiku ja teiste COVID-19 leevendusmeetmete taustal</p>	<p>Meetme peamine eesmärk oli pakkuda likviidsust nendele sektoritele, mis olid mõjutatud riigi poolt kehtestatud otsestest piirangutest ja viirusega kaasnenud ohutaju tõttu vähenenud nõudlusest, nt toitlustusasutused, kultuurisektor.</p> <p>Austrias ja ÜKs ei olnud ootust, et ettevõtted alandaksid märkimisväärsel määral hindu. Peamine eesmärk oli parandada ettevõtete finantsseisu ning seetõttu ka nende ellujäämist. Meetme mõjul võis ära jääda hindade tõstmine.</p> <p>Ühtki majandusliku mõju hinnangut ÜK ja Austria käibemaksulangetuse kohta ei ole teada. Intervjueeritavate hinnangul oli näha, et ettevõtted ei tõstnud hindu (ega ka langetanud neid) ja ettevõtete sulgemisi oli vähem. Tuleb ka arvestada, et kuna nendel sektoritel oli käibemaks osaliselt madalam, siis käibemaksu langus oli ka pigem väike.</p> <p>ÜK teatasid osad ettevõtted, et alandavad oma toodete käibemaksulanguse võrra, kuid üliselt peeti hinnalangust pigem erandiks kui reeglits. Seetõttu on nõudluse mõju selle meetme kaudu piiratud. Samuti oli ÜKs meede, kus oli võimalik saada 50% hinnaalandust, kui käia restoranis ennelõunal esmaspäevast kolmapäevani. Austrias olid lisaks meetmed kompenseerimaks fikseeritud kulused ja käibelangust.</p> <p>Intervjueeritavate hinnangul aitasid ettevõtete ellujäämisele kaasa olulisel määral teised kasutatud majanduspoliitikad ning käibemaksu-määra langetuse mõju hinnati pigem väiksemapoolseks.</p>
<p>Kuidas on meedet hinnanud sihtgrupi ja teiste osapoolte esindajad</p>	<p>Sihtgrupi ettevõtete hulgas oli tegemist populaarse meetmega. Selle meetme kasutusperioodi pikendamist on seotud sektorid pidanud väga oluliseks. Positiivselt hinnati just väga kiiret mõju ettevõtete rahavoogudele, sest teiste meetmete (sh subsiidiumide) puhul oli pigem pikk ooteaeg. Negatiivse poole pealt toodi välja, et meetmel ei ole mõju siis, kui asutused on täielikult suletud või on nõudlus minimaalne.</p>
<p>Kui oluline on olnud meetme mõju majanduse elavdamisele (või ettevõtete elushoidmisele, töökohtade säilimisele)</p>	<p>Tegemist on olnud meetmega, mida oli kerge vastu võtta, oli võimalik kiirelt rakendada ning mõju jõudis ettevõtetele väga kiirelt. Meede aitas eelkõige neid ettevõtteid, kes antud sektoritest suutsid kriisis paremini hakkama saada. Positiivse külje pealt julgustas see ettevõtteid otsima aktiivselt lahendusi. Negatiivse poole pealt tähendas see, et osad kriisist väga tugevalt mõjutatud ettevõtted ei saanud sellest meetmest kasu.</p> <p>Intervjueeritava hinnangul ei järginud Austria ka Euroopa Liidu reegleid, sest neil oli enne juba kaks erinevat määra ning ELi reeglite kohaselt on neil lubatud omada kolme erinevat käibemaksumäära.</p> <p>Intervjueeritavad hindasid ka võimaliku negatiivse mõjuna võimalust, et seda meedet on raske lõpetada. Eelneva kogemuse põhjal nt Saksamaalt, on ettevõtted peale ajutiselt langetatud käibemaksumäära lõppemist tõstnud hindu. See on tekitanud aga avalikkuses pahameelt ja vastuseisu meetme lõpetamisele.</p> <p>ÜK eksperdi hinnangul on tegemist hea meetmega, sest sihib just kodumaiseid tuluseid, sest puudub võimalus meetme abil oma toodangut</p>

	<p>odavamalt eksportida. Seetõttu ei ole antud meetme puhul ekspordileket. Meedet rakendati veel perioodil, kui nakkusnäitajad halvenesid, mistõttu võis meetme mõju olla negatiivne viiruse levikule.</p> <p>Valitsus pikendas meetmeid, kuid ei hinnanud uuesti, millistes sektorites on antud meedet kõige rohkem vaja.</p>
Kui oluline on olnud meetme mõju kriisi mõju ühtlasemale jaotumisele ühiskonnaliikmete vahel	<p>Meede on suunatud just ettevõtetele nendest sektoritest, mis on saanud tugevalt kannatada. See on taganud selge fookuse ning võimaluse eesmärgistada neid ettevõtteid, mis kriisis enim kannatasid.</p> <p>Need sektorid on samuti sellised, kus palgad on keskmisest väiksemad ja inimeste sissetulekud ebastabiilsemad. See aitab kaasa ka meetme mõju jõudmisel just nende majapidamisteni, mis on suurema tõenäosusega puudust kannatavad.</p> <p>Käibemaksu ei maksa väiksemad ettevõtted (Austrias nt käibega alla 30 000 euro aastas), mistõttu mõju nendele puudub.</p>
Kas ja mida intervjueritud eksperdi hinnangul tulnuks midagi teha teisiti	<p>Oluline on selle meetme puhul teha seda väga väikese etteatamiseajaga ning kuulutada ta välja konkreetseks perioodiks, kus on nõudlus, näiteks suveks. Konkreetne periood tagab meetme suurema mõju ning fookuseerimine ajavahemikule, kus nõudlus on suurem, võimaldab ettevõtetel rohkem sellest kasu saada.</p> <p>Austrias oleks võinud laiendada meedet ka endele, kel oli vajalik personaalne kontakt (nt juuksurid ja kosmeetikud).</p>
Järeldus(ed)	<p>Meetmel oli oluline koht kogu meetmete pakettis, kuid väga oluliseks seda ei peeta.</p>
Muu info	
Lisainfo	...
Intervjueritud eksperdid	<p>Intervjuud:</p> <ul style="list-style-type: none"> - Peter Levell: Associate Director Institute for Fiscal Studies (IFS), London, ÜK; - Simon Loretz, vanemökonomist, Austrian Institute of Economic Research (WIFO), Viin, Austria; - Doris Prammer, ökonomist, majandusanalüüsi osakond, Austria Keskpang, Viin, Austria.
Meetme Eestis rakendamise edasine analüüs	
Meetme sisu, mille rakendamist kaaluda Eestis; millised erinevused analüüsitud välisriigi meetmega ja miks	<p>Eestis võib pakkuda erakorralist lühiajalist käibemaksuerandit valitud sektori ettevõtetele, et:</p> <ul style="list-style-type: none"> • parandada COVID-19-i kriisist eriti tugevasti kannatada saanud sektorites tegutsevate ettevõtete hakkamasaamist; • pakkuda nendele ettevõtetele finantskoormuse vähendamist • võimaldada ettevõtetel alandada hinda ning seeläbi läbimüüki suurendada; • toetada just neid ettevõtteid, kes on valmis ise leidma lahendusi ja aktiivselt oma töötajaid kaasama. <p>Sihtgrupp: ettevõtted,</p> <ul style="list-style-type: none"> • Kelle üks põhitegevustest on majutus, toitlustus, kultuurialane tegevus, catering või turism. Meetme sihtrühma kuuluvad ka tegevusalad, millel on vajalik personaalne kontakt sh juuksurialongid ja kosmeetikateenused.

	<p>Pakutav toetus:</p> <ul style="list-style-type: none">• Vähendada käibemaksu määra 5%ni.• Teha seda lühiajaliselt, näiteks nelja kuu pikkuseks perioodiks võimalusega perioodi pikendada. Sobivaks perioodiks on näiteks suvekuud, kui viiruseoht on väike ja vastavad ettevõtted saavad oma teenuseid pakkuda. <p>Rahastamine:</p> <ul style="list-style-type: none">• riik.
Metoodika	Meetme majandusliku mõju analüüs on võimalik projekti käigus loodava sektoripõhise makroökonomilise mudeliga, mis võimaldab arvestada erinevate sektorite suurusega nii läbimüügi kui tööhõive osas. Selle abil on võimalik anda hinnang ka meetme maksumusele Eestis.
Hinnang meetmele	
Järeldused, soovitused, ettepanekud	<p>Meetme eeliseks on konkreetne suunatus kriisiga seotud sektoritele ning kindel ajaline fookus. Meetmel on kohene mõju ja pigem minimaalne administratiivne koormus. Meetme puuduseks on see, et ei laiene väikestele ettevõtetele, millel puudub käibemaksukohustus.</p> <p>Käibemaksu langetuse meede toetab rohkem neid ettevõtteid, kes maksavad käibemaksu ausalt. Seetõttu tugevdab meede seaduskuulekate ettevõtete tegevust rohkem.</p>